

HÁROM IFJÚSÁGI KÖNYV

A könyvpiacra mindenki a főszerepről beszél: nem csupán az olvasók, a vásárlók, de maguk a kirakatok is. Egy-egy könyvesbolt színeiben és képekben gazdag rak-tára megannyi jeladás arról, hogy könyvkiadásunk ebben a »fősze-zonban« is nagyot lépett előre, párhuzamosan fejlődik a szocialista termeléssel, s nem marad le az oly kimagasló eredményeket elért ipari termelés ilyenirányú ágazatai mögött. Segíti ebben a dolgozók fokozódó érdeklődése is, mert bár már jóval túl járunk a hónap kö-zepén, mégis nem egy könyvvásár-lót látunk fölívágtalan könyvvel a hóna alatt sietni.

Itt természetesen nem csupán a vajdasági irodalmi termés ritka virágainak ápolgatásáról van szó, hanem jóval szélesebb és egyete-mesebb medrű tevékenységről, ahol mondhatni talán azt is, hogy bizonyos értelemben elsőrendű sze-rep jut a könyvkiadóvállalatnak is. Mert íróink novellái, regényei és költőink verses költemetei mellett az évi termés csokrát gazdagítja Dickens Copperfield Dávidja, De-foe Robinson Crusoe-ja, Balzac Pa-rasztok-ja és könyvkiadóvállalatunk minden olyan kiadványa amelyet a világirodalom remekei közül helyez az olvasó asztalára. Ide sorol-juk a három legutóbbi ifjúsági könyvét, a Tarfejű címmel kiadott szerb népmeséket, Iván Cankár Elbeszéléseit és Szlobodán Galoga-za »Kis falu nagy fényben« cím-mel megjelent ifjúsági elbeszélő költeményét.

Az ifjúsági irodalom hosszú évti-zedeken keresztül elhanyagolt ága-zata volt a még gyerekcipőben járó könyvkiadásunknak. A második vi-lágháború előtt, a tőkés termelés idején, nem sok gondot fordítottak erre a kérdésre. A mi vidékünkön,

ha jelent is meg valami az ifjúság számára, az vagy ünnepi kiadás volt egy-egy lapkiadóvállalat, vagy kultúrintézmény részéről, vagy pe-dig a már annyira megszokottá vált »szerzői« kiadások nehéz, ke-serves gyümölcse. Akár az egyik, akár a másik megjelenési formáról volt szó, az ilyen irodalmi termé-kek nagyon gyéren gyarapították a mi gyermekirodalmunk kincses-házát. Kevés az ifjúsági regény ebből az időből, nem sokkal több az ifjúsági elbeszélés és az elbeszélő költemény, amely természetesen nem Verne, Defoe, Cooper vagy May Károly kópia, hanem tartal-mában is ide gyökerezik. A vajda-sági magyar írók közül nagyon ke-vesen gondoltak arra, hogy ebben a műfajban is próbálkoznok kelle-ne s minden valószínűség szerint sokkal több sikert érnének el, mint eddig a regény vagy a dráma területén. Ilyen értelemben irodal-mi műről csak egy-két esetben le-het szó. Ezeknek a hősei sem él-nek még olvasóink tudatában, ha-nem visszamaradtak a 6—800 pél-dányszámba, s nincsen, aki onnan kiemelje őket. Amde az eredeti művek mellett talán éppen ennyi vagy még kevesebb figyelemmel fordultak a jugoszláv testvérnépek ifjúsági irodalma felé s alig akadt egynehány a mi íróink közül, — akárha azúttal tanárainkról és ta-nítóinkról is van szó, — aki időben fordításra is gondolt volna annak tudatában, hogy ezzel a kezdemé-nyezéssel ugyanakkor, amikor if-júságunk kezébe új könyvet ad, egyidejűleg munkája m i n d k é t irodalmat gazdagítja.

Így a mulasztás az elmaradt műfordítások miatt nem csupán íróinkat, hanem valamennyi toll-for-gatónkat terheli, mert nemcsak a szerb-horvát-szlovén regény, el-beszélő kötet, színmű magyar vál-tozata esett ki olvasónk kezéből, hanem az ifjúsági mű is és gyer-mekünknek nem nyílt alkalma

arra, hogy anyanyelvén alaposan megismerkedjék és megszeresse a délszláv népek népmeséit.

A fölszabadulás utáni könyvkiadás — ha nagynehezen is — de túljutott már a fejlődés első lépcsőfokán. A kezdet föladatainak eredményes elvégzése meghozta az irányítók számára azt a lehetőséget, hogy még fokozottabb érdeklődéssel nézzenek körül a könyvpiacra megjelent szláv művek között és minél több művet adjanak ki fordítóink kezébe.

Az őszi könyvpiac termékei között három ifjúsági könyvről beszélhetünk. Mind a három igényes, művészi kiállítású mű, jelen esetben azonban a külső forma hangsúlyozása nem azért történik, hogy a belső tartalom értékeinek fogyasztóságát elpalástolja, mert erre igazában egyik könyv sem ad indító okot.

A »Tarfejű« igen tetszetős rajzokkal öt szerb népmesét tartalmaz. Nem ötletszerűen készült, az összeválogatás nem úgy teremtette meg ezt a vékonyka füzetet, hogy átültette magyarra a meglehetősen vagy az éppen fölmutatható szerb népmeséket, hanem a Szerb Népköztársaság közoktatásügyi minisztériumának jóváhagyása tette lehetővé, hogy a már megjelent népmese-gyűjteményből egy ilyen olcsó kis ifjúsági olvasókönyvecskét állítsanak össze. Így a Tarfejűn kívül a lekötött népmesék közé került az »Okos Mára«, a »Király és a bojtár«, a »Több a mester mint a király« és a »Kecskefülű császár« című népmese. Igaz hogy a füzetke alig egy maroknyit ad a szerb népmesevilágából, de már ez a pár kis népmese is, köztük mindenekelőtt a Tarfejű — egy-egy ablak a mi ifjú olvasóink számára, amelynél keresztül bepillanthatnak a szerb népmesevilágába, megismerkedhetnek Králevics Márkó hazájának sajátos világával s azazal a környezettel és lelkeséggel,

ahonnan annyi néphős indult el a történelem folyamán a népmese halhatatlan képzeletvilágának magaslatai felé.

Ezért a »Tarfejű« megjelenését mi nem tekintjük egy egyszerű és olcsó füzetes kiadványnak, hanem annál sokkal többnek. Kezdő lépésnek is egyben, amely azt igéri, hogy az öt népmesét követi a többi, a füzetet a kötet s csakhamar azt is megéri a magyar olvasó, hogy hasonló szép kiadásban lapozgathatja a szerb népmesék gyűjteményét. Hogy egy ilyen kis füzet után ilyen komoly reményekkel lépünk föl, mindenekelőtt annak köszönhető, hogy a népmesék fordítása nem sablónmunka és nem mechanikusan készült. A szerb népmesevilág eme remekeit Hornyik János voltaképpen nem is fordította, hanem magyarul elmesélte: átültette magyar nyelvre és sikerült neki megütnie benne a magyar népmese hangját. Nyelvezete tiszta, szójátékai szabadon csengenek és stílusának megvan a maga belső muzsikája.

Igen! A szerb népmesék kötetre való gyűjteménye is ilyen alapos és lelkiismeretes műfordítói munkát igényelne, talán éppen Hornyik János tollából. Ez ezúttal egy újabb nyitott kérdés s reméljük hogy hamarosan egy vaskos könyvecske fog rá méltó feleletet adni.

A második könyv Iván Cankár Elbeszélései.

Az »... emlékezés nagyító üvegén« át az író multjába tekintünk vissza. A »büzös, nehéz levegőű szobákba«, a rideg iskolapadok közé, ahol a szegény gyermek sokkal többet rettegett és szenvedett, mint amennyit tanult; egész sor századfordulói kép vonul el az olvasó előtt, s fölírja a szlovén proletár életét, szürke hétköznapjait, s őszinte színekkel festi meg a kizsákmányolás korát. E rönke elbeszélések közül a legjobban azok ragadnak meg bennünket, ame-

lyekről maga az író is azt mondja, hogy »... úgy tűnt föl nekem, mintha életem képe lenne«. A »Hatos«, az »Egy csésze kávé« és a »Szent áldozás« valóban az író rideg gyermekkori emlékeit hozzák elének és elbeszéléseiben ezekből egy-egy korszakot örökít meg, de ott áll a háttérükben még egy hős, akinek alakja elébünk magasodik... Az anya. Cankár itt akár önmagáról beszél, akár koráról, az iskola rideg falairól, az őszi esőtől latyakos lyublyanai utcákról, az odvas padlásszobákról és az örökké kínzó kínos éhségről, az elfüggönyözött ablak mögött mindig ott áll vagy mellette ül anyja, fehér, sápadt arca szinte világít s szeméből különös fény lobog. Ez a szlovén proletár asszonyok arca, akiknek élete a gyermekkortól a kora halálukig kínszenvedés volt, akik sokkal többet zokogtak, mint nevettek, s akik mégis, minden gyermeküket fölnevelték. Cankár, amikor ezekben az elbeszélésekben visszanez, a fényt már nem találja édesanyja szemében, mosoly sincs már az ajkán, de teljes alakját látja. Ott él benne az egész asszonyi alak s ebben látjuk mi a szlovén anyát, aki több egy szenvedő idegen asszonynál, a nehéz élet kemény harca hőssé avatta.

Cankár elbeszéléseit nem e szempont alapján válogatták össze, — bár úgy gondoljuk, hogy teljesebb képet adna az író gyermekkoriából és a századfordulás Szlovéniából, ha a kép így kerekedne ki előttünk. Abban az esetben a könyv más címet is igényelne, mert így alcimből lett a főcíme és az »Elbeszélések« még nem mondja meg az érdeklődőnek, hogy látatlanban mit is tartalmazhat.

A fordítás munkáját itt is Hornyik János végezte s igyekezett mindazt visszaadni, amit a fordításra szánt eredeti kéziratban talált. Olvasás közben mi is meglettük mindezt.

Szándékosan hagytuk harmadiknak Szlobodán Galogazsa »Kis falu nagy fényben« című elbeszélő költeményét. Mindenek előtt azért, mert mai valóságunkat tükrözi, másodsorban pedig azért, mert elbeszélő művét költői formában alkotta meg. A megkapó cím e két jellegzetes tulajdonsággal együtt a többi könyvecske közül kiemeli, s úgy kerül hozzánk még közelebb, mint a mának képe, akár a harcos jelen.

Szlobodán Galogazsa elbeszélő költeménye Szerbiába viszi olvasóit: »Felhőfalva pionírjai« Tamna hegység csúcsáról néznek szét az új világban; innen indulnak el a nagy építésre, hogy ők is részt vegyenek a szocialista haza fölemelésében és erősítésében. Minden gyermekben — az elbeszélő költemény ritmusával együtt — lázasan lüktet az élet és megindul benne a holnap építése. A tegnapi éhség és kizsákmányolás a mai közös munkában már csak elmosódó emlék marad, mert »új harci rend ez, új világ, ahol munkaharcosokat és holnap-építőket

»Ily munkára, építésre
a haza hív
s minden népe!«

A munkában rohanó gyorsasággal múlik az idő: Felhőfalva egykettőre fölépül, az új házak között már áll is a szövetkezeti otthon, s egyszerre beköszönt az a nagy nap is, amikor Felhőfalvát kivilágítják. A kicsiny falu nagy fény önti el, bevilágít minden apró zugot és gondoskodik arról, hogy senki ne maradjon a tegnap sötétségében. Villanyhuzal fut végig az utcákon, a faluba vezető utakon is és ugyancsak az ifjúság segítő kezével tető alá kerül a felhősi villanytelep is. Gépek érkeznek a városból, villamosított erővel megindul a munka s ime, most már örömteli a tanulás is az iskolában;

»Az elvtársak, a munkások kicsinyekre is gondoltak, ajándécul, hajh, tengernyi csodálatos könyvet hoztak.«

Egyik terv a másikat éri, egyik föladat-vállalást követi a másik: minden dolgozót magával ragad az előre rohanó, lüktető élet, amelynek fehér fényében bent ragyog már az épülő falu új, holnapi arca.

Szlobodán Galogazsa a költészet hangján szól az ifjúsághoz arról a műről, amelynek a valóságban is méltó kifejezője a költészet. Ezért igen találónak tartjuk ezt a formát és külön szólnunk kell Gál László műfordításáról, mint ennek a szerencsésen megválasztott formának az átültetőjéről és megőrzőjéről. A »Kis falu nagy fényben« eredeti, galogazsai ritmusa nem marad vissza az eredeti műben: megtaláljuk azt a fordítás zengő soraiban is. Gál nem engedte a prózai elemet egy cseppet se előtérbe kerülni, még talán akkor sem, amikor az eredeti szöveg szabaddá tette volna erre útját: szeme előtt lebeggett Galogazsa költői megérzése: a

gyerek füle szereti a verset, főleg akkor, ha érzi benne a költészetet minden ritmikájával. A vers legyen vers — a »Kis falu nagy fényben« eredetiben az — és fordításában is az maradt.

★

A három új könyv kapcsán még azt kell elmondanunk, amire nem csak a főszezon figyelmeztet, hanem minden könyvtárunk könyvespolca, s majd mindenik ifjúsági olvasónk. Az iskola padokban s azokon kívül, a széles olvasóközönség soraiban is se szeri, se száma annak, aki az epikában folyton-folyvást ifjúsági regényre vár. Ezt kívánja, ez az ami hiányzik neki, ami csillapítja szomját, s állandóan odaszögezi az irodalom kincsházának kapujához.

Ezért, ha megfelelő indításra gondolunk, legalább kétszer, ha nem háromszor annyi ifjúsági regény kellene ki a piacra. Nem sokkalig rostokolna egyik sem a kirakat üvegtáblája mögött.

László Attila